

VEDLEGG

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/1234-

9. april 2021

Representantforslag 150 S (2020–2021) om nødvendige endringer i regelverket for yrkesskade, herunder de såkalte "oljepionerene" (Dokument 8:150 S (2020–2021))

Jeg viser til brev 23. mars 2021 fra Arbeids- og sosialkomiteen. Komiteen ber om en vurdering av representantforslaget fra stortingsrepresentantene Rigmor Aasrud, Elise Bjørnebekk-Waagen, Arild Grande, Fredric Holen Bjørdal og Lise Christoffersen om nødvendige endringer i regelverket for yrkesskade, herunder de såkalte "oljepionerene" (Dokument 8:150 S (2018–2019)). Forslagene hører under Arbeids- og sosialdepartementet, Finansdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområde. De fleste forslagene tilhører Arbeids- og sosialdepartementets ansvarsområde, brevet besvares derfor av meg. I henhold til komiteens brev utgår forslag 5 og 6. I komiteens brev 26. mars 2021 er svarfristen forlenget til 9. april 2021.

Jeg vurderer de ulike forslagene i rekkefølge.

Forslag nr. 1: *"Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av yrkesskadereglene slik at de står i forhold til den samfunnsutviklingen som har skjedd de siste 30 årene, herunder en forenkling av dagens regelverk fra to til ett tydelig regelverk og oppdatering av yrkessykdomslista."*

Jeg er opptatt av at det skal være trygghet i arbeidslivet. Det innebærer at vi bl.a. må ha kompensasjonsordninger som sikrer arbeidstakerne økonomisk og personlig trygghet, dersom man blir skadet på arbeidsplassen eller pådrar seg en sykdom pga. arbeidet. Ordningene for økonomisk kompensasjon ved yrkesskader og yrkessykdommer i Norge er generelt gode. Alle arbeidstakere er med dagens tosporede ordning sikret full erstatning dersom de får en yrkesskade eller yrkessykdom.

Med bakgrunn i innstillingen i NOU 2004: 3 Arbeidsskedeforsikring og høringen av den, foreslo departementet å revidere gjeldende yrkesskadeordning, jf. høringer i 2007 og 2008. Forslaget inneholdt nye regler for rett til erstatning, organiseringen av en ny ordning med en arbeidsskadeenhet, og finansieringen av ordningen. Det var betydelig uenighet blant partene i arbeidslivet, som yrkesskadeordningen er til for, om alle elementene i forslaget.

Med dette som bakgrunn, viser jeg til at representantforslag nr. 1 langt på vei må anses behandlet av Stortinget i 2019, jf. representantforslag 53 S (2018–2019) om forbedringer i regelverket for yrkesskadeerstatning. I forbindelse med behandlingen i Arbeids- og sosialkomiteen, uttalte flertallet mellom annet jf. Innst. S 186 (2018–2019):

"Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at det ikke har lyktes partene i arbeidslivet å komme til enighet om en ordning som kan avløse gjeldende system for yrkesskedeforsikring, til tross for omfattende og grundig arbeid over lang tid. Flertallet viser til at det har vært arbeidet med en yrkesskadereform i over femten år. Et offentlig utvalg har lagt frem forslag til en grunnleggende omlegging av gjeldende system, i tillegg til at departementet gjennom årene har utredet mulige alternativer. Til tross for bred enighet om at dagens ordninger inneholder flere svakheter, har det ikke lyktes partene å komme frem til enighet om virkemidlene som eventuelt kunne løst disse. Flertallet viser videre til at denne uenigheten kom tydelig frem i høringen 31. januar 2019 i denne saken, og at ingen av høringsdeltakerne ga noen omforent støtte til de konkrete forslagene i saken. Samtlige deltakere på høringen hadde også egne forslag til justeringer eller alternative forslagstekster."

Komiteen traff 5. mars 2019 vedtak med innstilling om at representantforslaget ikke ble vedtatt, og Stortinget traff 26. mars 2019 vedtak i samsvar med innstillingen.

Etter mitt syn har begrunnelsen som Arbeids- og sosialkomiteens flertall ga for ikke å støtte representantforslaget, og som Stortinget sluttet seg til, fortsatt sin berettigelse. Det er stor uenighet blant partene i arbeidslivet, som "eiere" av yrkesskadeordningen, om hva som skal være reglene for rett til erstatning, organisering og finansiering i en ordning egnet til å avløse den som gjelder i dag. Jeg peker i den forbindelse på at Arbeids- og sosialdepartementet i de to årene siden Stortinget sist behandlet saken, ikke har mottatt synspunkter fra partene på virkemidler som kan være egnet til å avklare disse utfordringene. Etter min oppfatning, blant annet basert på sakens forhistorie, er det ikke grunnlag for at departementet kommer med utspill om endringer i partenes ordning, som ikke er basert på elementer som partene i fellesskap slutter seg til. Dersom det kommer nye signaler fra partene, vil jeg selvfølgelig lytte til disse.

Jeg nevner for fullstendighetens skyld at yrkessykdomsforskriften ble oppdatert senest i fjor, da covid-19 med alvorlige komplikasjoner ble inkludert som bokstav I på listen over smittsomme sykdommer som kan godkjennes som yrkessykdom.

Forslag nr. 2: "Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av folketrygdloven slik at Arbeids- og velferdsetaten har bevisbyrden i saker om yrkesskade."

Jeg viser til at bevisbyrde- og beviskravsreglene er utviklet av domstolene. Begrepet bevisbyrde brukes tradisjonelt om hvem av partene som må bevise et bestemt faktisk forhold. Hovedregelen i sivile saker er at den som mener å ha et krav må sannsynliggjøre kravet. Vedkommende har for det første den subjektive bevisbyrden, altså plikten til å føre bevis. For det andre den objektive bevisbyrden, som innebærer at dersom det er usikkert om vilkårene er oppfylt fordi begge muligheter er like sannsynlig, går tvilen ut over den som har bevisbyrden. Av og til er bevisbyrden snudd, som betyr at det likevel ikke er den som har fremsatt kravet som har bevisbyrden, men den som ikke går med på kravet. Beviskrav brukes som begrep for hva som skal til for å anse noe for bevist, eller med andre ord - hvilken grad av sannsynlighet. Man legger til grunn det faktum som er mest sannsynlig. Bakgrunnen er at partenes interesser i sivile saker normal betraktes som likeverdige og kontrære, og det er antatt at et krav om sannsynlighetsovervekt over tid sikrer flest riktige avgjørelser.

Det er ingen generelle bevisbyrde- og beviskravsregler i folketrygdloven. De bevisbyrdeprinsippene jeg har nevnt, gjelder vanligvis også for dem som mener å ha rett til ytelser fra folketrygden. Dette er uavhengig av om kravet gjelder eksempelvis stønad ved helsetjenester, stønad ved gravferd, uføretrygd, godkjenning av yrkesskade, eller ytelser til gjenlevende ektefelle.

Jeg tilføyer for sammenhengens skyld at det for yrkessykdommer er regler om snudd bevisbyrde (presumpsjonsregler), jf. folketrygdloven § 13-4 andre ledd. Dersom skadelidte sannsynliggjør at vilkårene i bokstav a (sykdomsbilde), b (art og grad av skadelig eksponering på arbeidsplassen) og c (tiden fra eksponering til sykdomsutvikling), er oppfylt, regnes sykdommen som en yrkessykdom med mindre Arbeids- og velferdsetaten kan sannsynliggjøre at en annen sykdom eller påvirkning er årsak til symptomene. Med andre ord er det lempeligere bevisbyrderegler for å få godkjent en yrkessykdom enn det som gjelder for andre krav på folketrygdområdet. Bestemmelsen i § 13-4 andre ledd har en parallell i yrkesskedeforsikringsloven § 11 andre ledd, jf. første ledd bokstav b, som under forslag nr. 3 er kommentert av Justis- og beredskapsdepartementet.

Jeg understreker videre at utgangspunktet om at den som fremmer krav om ytelser etter folketrygdloven har bevisbyrden, suppleres av forvaltningslovens rettssikkerhetsgarantier, som vil gjelde for Arbeids- og velferdsetatens behandling av kravet, jf. folketrygdloven § 21-1.

Jeg nevner i den forbindelse at formålet med forvaltningsloven i første rekke er å legge forholdene til rette for en betryggende saksbehandling. Loven gir regler om den fremgangsmåten forvaltningen skal følge under saksbehandlingen (prosessuelle regler), for på den måten å sikre materielt (innholdsmessig) riktige resultater.

Det er viktig å oppnå materielt riktige avgjørelser i forvaltningen for at den enkeltes rettssikkerhet skal tilgodeses best mulig. Viktige bestemmelser for å sikre materielt riktige avgjørelser, finnes bl.a. i lovens §§ 11, 16 og 17.

I § 11 første ledd slås det fast som et generelt prinsipp at forvaltningsmyndigheten innenfor sitt saksområde har en alminnelig veiledningsplikt. Formålet med bestemmelsen er å gi parter og andre interesserte adgang til å ivareta sine interesser i bestemte saker på en best mulig måte. Den omfatter både det å gi svar på spørsmål, og å gi opplysninger av eget tiltak.

Det følger av § 16 første ledd at en part som ikke allerede ved søknad eller på annen måte har uttalt seg i saken, skal varsles og gis anledning til å uttale seg innen en fastsatt frist før vedtak treffes. Hensynet bak § 16 er å gi parten anledning til å ivareta sine interesser i saken. Personer som får vite hva som er i ferd med å skje, har en mulighet for å komme med nye opplysninger eller innsigelser. Eller de kan innrette seg i henhold til varslets innhold dersom de ikke har innsigelser.

I § 17 første ledd er det inntatt bestemmelser som slår fast at forvaltningsorganet må påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Forvaltningen kan altså ikke gjøre som domstolen i vanlige sivile saker, det vil si å overlate til sakens parter å kaste lys over saken. Forvaltningen har selv ansvaret for å opplyse saken. Hvor store krav som skal stilles til saksutredningen, vil imidlertid avhenge av avgjørelsens karakter. Her vil enkeltvedtak, eksempelvis der Arbeids- og velferdsetaten avgjør et krav om godkjenning av yrkesskade, typisk være blant de sakene som krever grundig behandling. Hvor omfattende og nøyaktige undersøkelser som må foretas, må sees i sammenheng med de faktiske muligheter. Forvaltningsorganet kan ikke ha plikt til å foreta mer omfattende undersøkelser enn det faktisk har mulighet til innenfor rammen av akseptabel tids- og ressursbruk. Hvor omfattende undersøkelser som skal foretas, avhenger videre av hvor lang tid som står til rådighet og hvor viktig det er at saken blir raskt avgjort. På saksområder hvor det treffes et stort antall avgjørelser i saker som er nokså likeartede, vil det etter forholdene måtte anses forsvarlig å forutsette at det ikke er spesielle forhold som må undersøkes nærmere, så lenge det ikke er gitt opplysninger som tyder på at det foreligger slike forhold.

På bakgrunn av redegjørelsen jeg har gitt, anser jeg at representantforslaget ikke synliggjør behov for å endre bevisbyrdereglene som gjelder for folketrygdloven i saker om yrkesskade.

Forslag nr. 3: *"Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring i yrkesskadeforsikringsloven slik at forsikringsgiveren har bevisbyrden i saker om yrkesskade."*

Forslaget hører under Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområde, som har følgende kommentarer:

Ved avgjørelsen av krav om yrkesskadeerstatning gjelder vanlige bevisregler. Det innebærer at retten som utgangspunkt skal legge til grunn det som er mest sannsynlig (overvektsprinsippet).

Ved tvil om hva som er mest sannsynlig, har den skadelidte/sikrede som hovedregel bevisbyrden. Også dette er i tråd med alminnelige forsikringsrettslige og erstatningsrettslige prinsipper. Det er normalt kravstilleren som må bevise at betingelsene for retten til kravet er til stede. Sagt på en annen måte er det den som krever en rettsendring, som må bevise at det er grunnlag for dette.

Disse hovedprinsippene gjelder imidlertid ikke helt uten unntak. I Rt-2009-920 avsnitt 36 viser Høyesterett til juridisk litteratur hvor rettspraksis og teori om bevisbyrdespørsmålet oppsummeres slik:

"Det er både i rettspraksis og teori lagt til grunn at dersom den ene parten har hatt mulighet og oppfordring til å sikre beviset for en faktisk omstendighet, mens den annen ikke har hatt tilsvarende mulighet eller oppfordring, må bevistvil gå utover den part som kunne og burde ha sikret beviset (bevissikringshensynet)."

I den konkrete saken hadde arbeidsgiveren latt være å fylle ut en skademelding som kunne gi en umiddelbar dokumentasjon av hva som var skjedd ved ulykken. Skadelidte, som var en 21-årig ekstrahjelp engasjert i påsken, hadde på sin side ikke de samme forutsetninger for å sikre bevis.

For yrkesskadeforsikringen gjelder det dessuten særskilte regler om bevisbyrde når det gjelder yrkessykdommer, jf. yrkesskadeforsikringsloven § 11 første ledd bokstav b (såkalte "listesykdommer"). Det følger av yrkesskadeforsikringsloven § 11 andre ledd at "[s]kade og sykdom som nevnt i første ledd bokstav b skal anses forårsaket i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden, hvis ikke forsikringsgiveren kan bevise at dette åpenbart ikke er tilfellet". Her er det forsikringsgiveren som har bevisbyrden (omvendt bevisbyrde) og som må bevise at sykdommen åpenbart ikke er forårsaket i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden. På dette punktet går med andre ord yrkesskadeforsikringsloven lenger enn alminnelig forsikrings- og erstatningsrett i å ivareta skadelidte/sikrede. For de typiske yrkesskadene som følger av arbeidsulykke, en plutselig, ulykkesartet hendelse, vil det normalt være enkelt å konstatere at skaden har sin årsak i arbeidsforholdet. Dette kan stille seg annerledes for listesykdommene. Unntaket er begrunnet slik i Ot.prp. nr. 44 (1988–89) Om lov om yrkesskadeforsikring, del VI punkt 5.3:

"Det er normalt ikke like lett å konstatere om en sykdom har inntrådt i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden. For det første kan påvirkningsfaktorene på arbeidsplassen ligge skjult: Man vet f.eks ikke at asbestplater er brukt som materiale i veggen. Dessuten kan andre forhold også virke som sannsynlige årsaker til sykdommen. Eksempelvis kan kreft hos arbeidstakere skyldes kreftframkallende stoffer på arbeidsplassen, men også røyking e l som ikke har noen sammenheng med arbeidet. De forskjellige mulige årsaker kan også virke sammen, uten at det er mulig å slå fast hva som har vært hovedårsak. Ved enkelte sykdommer virker dessuten årsaksfaktorene sammen på en måte som gjør det meningsløst å snakke om vesentlige og uvesentlige årsaker, jf Steen Olsen: Jussens Venner 1984 hefte 1 s 50 flg. Man står her overfor et valg mht hvem som skal ha tvilsrisikoen:

Skal det gå ut over arbeidstakeren eller arbeidsgiver/forsikringsselskap når det er tvil om hva som har forårsaket sykdommen? Etter departementets syn er det mest rettfærdig at arbeidstakeren fritas for denne belastningen. Arbeidstakeren er i utgangspunktet i en vanskelig situasjon på grunn av sykdommen. Denne bør ikke gjøres verre ved at han eller hun må føre et praktisk vanskelig bevis for at sykdommen gir rett til erstatning under yrkesskadeforsikringen, med de omkostninger og forsinkelser dette medfører (advokatbistand, spesialistuttalelser, undersøkelser m.v.)."

For ordens skyld nevnes også at regelen om omvendt bevisbyrde ikke gjelder for spørsmålet om skadelidte har en sykdom som etter sin art er regnet som en yrkessykdom, Rt-2012-1864. For dette spørsmålet gjelder de vanlige ulovfestede bevisreglene. Det er den skadelidte som har tvilsrisikoen for om det foreligger en yrkessykdom, og det er vanlige beviskrav som gjelder, det vil si at det må være mer sannsynlig at skadelidte har en yrkessykdom enn at han ikke har det.

En hovedregel om omvendt bevisbyrde i alle saker om yrkesskade vil stride mot grunnleggende forsikringsrettslige og erstatningsrettslige prinsipper og ville kreve særlig begrunnelse. Det er vanskelig å se hvorfor det bør gjelde andre bevisregler på dette området enn ellers i forsikrings- og erstatningsretten. Det er også usikkert hvilke konsekvenser en slik endring ville få i form av økte yrkesskadeforsikringspremier for arbeidsgivere. Når det gjelder yrkesskadesykdommer ("listesykdommer"), er det etter en konkret begrunnelse gitt særlige regler om omvendt bevisbyrde for disse.

I forlengelsen av den redegjørelsen som Justis- og beredskapsdepartementet her har gitt, vil jeg samtidig vise til mitt innlegg i interpellasjonen 11. mars i år om pioneroljearbeiderne. Der nevnte jeg blant annet at i lys av kritikken mot yrkesskadeforsikringen og måten ordningen er praktisert på, har både justisministeren og jeg lyst til å se på spørsmålene som reises rundt den, bl.a. ved å systematisere de innspillene som er kommet. For på denne måten å kunne vurdere om det er nødvendig å gjøre noe med loven, blant annet i lys av hvordan den er blitt tolket i rettsapparatet. Jeg kan ikke garantere eller love at det vil føre til en endring, men jeg har snakket med justisministeren om at dette er noe vi må se nærmere på.

Forslag nr. 4: "Stortinget ber regjeringen, i påvente av et oppdatert regelverk for yrkesskade, vurdere om det er behov for en særordning for "oljepionerene" på linje med det som tidligere er gjennomført for Nordsjødykkerne og veteranene i utenrikstjeneste."

Jeg understreker at det ikke grunn til å tvile på at flere tidligere oljearbeidere kan ha fått helseplager på grunn av forhold i arbeidsmiljøet. Noen oljearbeidere opplever likevel at de ikke får den oppfølgingen de fortjener. Myndighetene har fulgt opp dette området over mange år gjennom tilsyn, kunnskapsutvikling og utredning og oppfølging av tidligere oljearbeidere. Saken ble bl.a. grundig behandlet i to stortingsmeldinger i 2006 og 2011 (Stortingsmelding nr. 12 (2005–2006) Helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten og Meld. St. 20 (2010–2011) Felles ansvar for et godt og anstendig arbeidsliv).

Eksposering for helseskadelige kjemiske stoffer og produkter har skjedd og skjer i ulike yrker og næringer. Men likt for alle disse er at det er arbeidsgiver som har ansvaret for at arbeidsmiljøet er fullt forsvarlig og gir trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger. Etter yrkesskadeforsikringsloven har arbeidsgiverne også plikt til å tegne forsikring for sine ansatte mot yrkesskader og yrkessykdommer. Myndighetene fører tilsyn med at arbeidsgiverne arbeider systematisk med det forebyggende HMS-arbeidet. Myndighetene skal også bidra til en god velferds- og helseoppfølging når noen blir syke eller skadet på grunn av arbeidet. NAV kan innvilge særlige yrkesskadefordeler gjennom folketrygden. Arbeidsmiljø- og helsemyndighetene bidrar med spesialistutredninger for å undersøke om helseskader sannsynligvis har sammenheng med arbeidet, og dette er et viktig grunnlag for vurderingen av om en sykdom eller skade i det enkelte tilfelle skyldes eksponering på jobben.

Stortinget behandlet 11. mars i år en interpellasjon om mulige kjemikalieskader blant oljearbeidere. I forbindelse med saken kom det frem at oljearbeidere, men også andre yrkesgrupper, opplever at det kan være vanskelig å nå gjennom i rettssystemet med krav om yrkesskadeforsikring. Regjeringen er i representantforslaget bedt om å vurdere en særordning for oljearbeidere bl.a. på linje med det som tidligere er gjennomført for nordsjødykkerne. Nordsjødykkersaken var en helt særskilt som har vært behandlet dels gjennom et rettslig og dels gjennom et politisk spor siden ca. 2000. Saken fikk sin endelige politiske avslutning i Stortinget i 2014.

Likhets- og forutberegnelighetshensyn tilsier at det i størst mulig grad legges opp til en felles behandlingsmåte for alle yrkesskadeerstatningskrav, uavhengig av yrke eller næring. Generelt bør man være tilbakeholden med å opprette særskilte kompensasjonsordninger for særskilte yrkesgrupper, da slike særordninger kan gi flere uheldige konsekvenser. Blant annet vil personer som ikke tilhører en slik gruppe, men som har opplevd tilsvarende arbeidsmiljørisiko eller skader, kunne oppleve det urimelig. Videre kan opprettelse av slike særordninger være egnet til å undergrave den alminnelige erstatningsretten, herunder virksomheters ansvar for å forebygge yrkesskader. Derfor er det eventuelt utformingen og praktiseringen av yrkesskaderegelverket generelt, og ikke en ny særskilt ordning for oljearbeidere som bør vurderes. Innspill og erfaringer fra oljearbeidere med arbeidsrelaterte helseplager kan eventuelt bidra til grunnlaget for en slik vurdering.

Forslag nr. 7: "Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre finansforetakslovgivningen slik at det også blir obligatorisk medlemskap i Garantiordningen for forsikringer solgt grensekryssende fra EØS-land, til dekning av sikredes risiko i Norge."

Forslaget hører under Finansdepartementets ansvarsområde, som har følgende kommentarer:

Garantiordningen for skadeforsikring er etablert for å sikre utbetaling av skadeforsikringskrav. Den er regulert i finansforetaksloven kapittel 20A med tilhørende forskrifter. Forsikringsforetak som er gitt tillatelse til å drive direkte skadeforsikring her i landet, skal være medlem av ordningen. Filialer av forsikringsforetak med hovedsete utenfor

EØS-området må også ha tillatelse og skal dermed være medlem. Filialer av EØS-baserte foretak skal være medlem enten i den norske ordningen eller i en tilsvarende ordning i hjemlandet.

Den norske Garantiordningen for skadeforsikring har lagt til grunn at et utenlandsk forsikringsforetak med hovedsete i EØS-området som driver grensekryssende virksomhet inn i Norge, ikke er medlem av ordningen. Dette var drøftet i forarbeidene til bestemmelsene om ordningen. I Ot.prp. nr. 58 (2004–2005) s. 58 heter det under departementets vurdering at «Kredittilsynet gir i sitt høringsnotat uttrykk for at utenlandsk forsikringsselskap med hovedsete i EØS-området som driver grensekryssende virksomhet inn i Norge (uten filial) ikke bør være medlem av ordningen. Departementet slutter seg til Kredittilsynets syn på dette punkt». Bakgrunnen var at medlemskap for forsikringsforetak som driver grensekryssende virksomhet blant annet reiste spørsmål om beregningen av det enkelte forsikringsforetaks ansvar overfor garantiordningen og om hvilke kriterier som skal være oppfylt for at forsikringskontraktene skal falle inn under garantiordningens dekningsområde, jf. Ot.prp. nr. 58 (2004–2005) s. 56. Finanskomiteen sluttet seg til regjeringens forslag, jf. Innst. O. nr. 89 (2004–2005) s. 20.

Finansdepartementets vurdering er at det kan være grunn til å se nærmere på regelverket som skal sikre at arbeidstakere med yrkesskade får den erstatningen de har krav på. Ordningen med yrkesskadeforsikring er regulert i yrkesskadeforsikringsloven, som hører inn under Justisdepartementets ansvarsområde. En vurdering av behovet for regelverksendringer bør derfor skje i samarbeid mellom Justisdepartementet og Finansdepartementet. Uten nærmere utredning bør det ikke konkluderes vedrørende behovet for lovendringer.

Forslag nr. 8: "Stortinget ber regjeringen gjennomgå dagens praksis og foreslå nødvendige endringer som sikrer utenlandske arbeidstakere i Norge like gode rettigheter ved yrkesskade som norske arbeidstakere har."

Justis- og beredskapsdepartementet har følgende kommentarer:

Spørsmålet gjelder om utenlandske arbeidstakere skal være yrkesskadeforsikret i større omfang enn i dag. Hvorvidt en arbeidsgiver må tegne yrkesskadeforsikring for sine ansatte, beror i utgangspunktet på yrkesskadeforsikringsloven § 1 første ledd, som slår fast at loven gjelder ved «personskade påført arbeidstakere hos arbeidsgivere i riket». Etter ordlyden i lovens § 1 har arbeidstakerens nasjonalitet ingen betydning for plikten til å tegne yrkesskadeforsikring. Plikten beror på om arbeidsgiveren kan sies å være "i riket".

Det følger av § 1 annet ledd bokstav b at Kongen kan fastsette nærmere regler om lovens anvendelse på utenlandske arbeidsgivere i Norge. Slike utfyllende regler er gitt i forskrift 13. oktober 1989 nr. 1041 til lov om yrkesskadeforsikring. Det vil føre for langt å redegjøre i detalj for forskriften her.

Det vises i stedet til omtalen av forskriftens bestemmelser i NOU 2004: 3 Arbeidsskadeforsikring s. 188–190 og Prop. L 193 (2012–2013) Lov om arbeidsskadeforsikring s. 28–29.

Det skal likevel særskilt nevnes forskriftens punkt I første og sjette ledd. I første ledd er det presisert følgende:

"For utenlandske statsborgere ansatt hos arbeidsgivere som har hovedkontor i utlandet og driver virksomhet i Norge eller på norsk kontinentalsokkel, gjelder yrkesskadeforsikringsloven i den utstrekning arbeidsgiveren plikter å betale arbeidsgiveravgift etter lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd § 23-2."

Denne bestemmelsen ble foreslått videreført i både NOU 2004: 3, se s. 191–192, og Prop. L 193 (2012–2013) Lov om arbeidsskadeforsikring, se s. 31. Justis- og beredskapsdepartementet ser heller ikke behov for å endre denne bestemmelsen nå.

Forskriften punkt I første ledd suppleres av sjette ledd, som lyder slik:

"Yrkesskadeforsikringsloven gjelder for arbeidstakere som er omfattet av trygdekoordineringsreglene i EØS-avtalen vedlegg VI punkt 1 og 2 så langt det følger av disse reglene, uten hensyn til hva som ellers er bestemt i lovens § 1 første ledd og bestemmelsene i denne forskrift."

Bestemmelsen viser at for arbeidstakere som er omfattet av trygdekoordineringsreglene i EØS-avtalen, så er det disse reglene som avgjør om arbeidsgiveren skal tegne yrkesskadeforsikring. Reglene bygger på prinsippet om fri bevegelighet for arbeidstakere og koordinerer landenes lovgivning. De skal sikre at en arbeidstaker er omfattet av en trygdeordning, men også forhindre at vedkommende er dekket av ordninger i flere land på samme tid. Utgangspunktet er at en person som utfører lønnet arbeid i et EØS-land, skal være omfattet av trygdelovgivningen i arbeidslandet, selv om vedkommende bor eller arbeidsgiveren har sitt forretningskontor i et annet EØS-land. Etter nærmere regler kan en arbeidstaker som er utsendt til et annet EØS-land for å utføre arbeid der, likevel fortsatt være omfattet av utsendingslandets trygdeordning. Dette er da et unntak fra hovedregelen om at det er trygdelovgivningen i arbeidslandet som gjelder. For EØS-arbeidstakere er det samsvar mellom hvem som er omfattet av yrkesskadeforsikringsloven, og hvem som er omfattet av reglene om yrkesskade i folketrygdloven. Siden dette er koordinert med EØS-rettslige regler, bør man etter Justis- og beredskapsdepartementets vurdering ikke endre disse reglene nå.

Forslag nr. 9: *"Stortinget ber regjeringen sikre at Arbeidstilsynet og politiet har kompetanse og ressurser nok til å kontrollere at utenlandske arbeidstakeres lønns-, arbeids-, forsikrings- og boforhold er i samsvar med norske bestemmelser og standarder, slik at ulovlige forhold kan avdekkes før alvorlige ulykker skjer, og slik at de ulykkene som faktisk skjer, blir tilfredsstillende kartlagt og etterforsket."*

Jeg viser til at tilsyn med lønns- og arbeidsforhold er et prioritert område for Arbeidstilsynet.

Tilsynets aktiviteter er kunnskaps- og risikobasert ved at innsatsen rettes mot de bransjer og virksomheter hvor utfordringene er størst. Dette inkluderer også tilsyn med offentlige oppdragsgivere og om de etterlever kravene til lønns- og arbeidsvilkår i kontraktene sine. I det tverretatlige samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet er tilsyn med lønns- og arbeidsvilkår, særlig for utenlandske arbeidstakere, også et sentralt tema.

Arbeidstilsynet har fra 2017 og til dags dato gjennomført i underkant av 8 000 tilsyn for å kontrollere om lønn utbetales i henhold til allmenngjøringsforskriftene. De fleste kontrollene ble gjennomført i byggenæringen, hvor det ble avdekket mangelfull utbetaling av minstelønn i omtrent en fjerdedel av tilfellene. I samme tidsperiode er det gjennomført nesten 2 000 tilsyn med innkvartering, og det er avdekket lovbrudd i 27 prosent av kontrollene. I tillegg etablerte Arbeidstilsynet 22. februar 2021 en egen godkjenningsordning for karanteneinnkvartering i regi av arbeids-/oppdragsgiver. Innkvarteringen det søkes godkjenning om skal ivareta kravene i smittevernforskriften for tilreisende arbeidstakere. Uavhengig av godkjenningsordningen har Arbeidstilsynet siden november 2020 gjennomført i underkant av 1 000 tilsyn med innkvartering hvor smittevern har vært fokusområde. Det har blitt avdekket brudd i overkant av hvert femte kontrollerte forhold.

Arbeidstilsynet vektlegger veiledning i tilsyn for å bidra til at virksomhetene arbeider bedre med forebyggende arbeidsmiljø, helse og sikkerhet og ivaretar seriøse og anstendige arbeidsvilkår. Veiledning er også et sentralt virkemiddel når Arbeidstilsynet og de andre etatene er ute på a-krimkontroller. I servicesentrene for utenlandske arbeidstakere (SUA) samarbeider Arbeidstilsynet, politiet, Skatteetaten og Utlendingsdirektoratet om å gi god veiledning og rask søknadsbehandling til personer som kommer til Norge for å jobbe. Arbeidstilsynet informerer om rettigheter og plikter i arbeidsforhold, og Arbeidstilsynets medarbeidere på SUA behersker flere språk. Informasjon som Arbeidstilsynet mottar på SUA, er også en viktig kilde for etatens planlegging av hvor de skal gjennomføre tilsyn med lønns- og arbeidsforhold. Videre lanserte Arbeidstilsynet i 2020 kampanjen "Know your rights". Kampanjen har som mål å informere om plikter og rettigheter i norsk arbeidsliv, og arbeidstakerne får relevant og lettfattelig informasjon på sitt eget språk. Arbeidstilsynet gjennomfører også ulike veiledningsaktiviteter i samarbeid med partene. Her er treparts bransjeprogrammer for renhold, uteliv, transport og bil, sentrale aktiviteter.

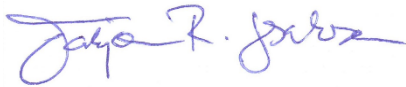
I perioden 2017 til dags dato har Arbeidstilsynet gjennomført om lag 4 200 tilsyn etter melding om alvorlige arbeidsulykker, noe som har resultert i underkant overkant av 5 400 reaksjoner. Reaksjoner umiddelbart etter ulykken kan innebære helt eller delvis stans av virksomheten, overtredelsesgebyr og/eller pålegg for å få virksomheten til å rette opp forholdene. Ved alvorlige arbeidsulykker gjennomfører Arbeidstilsynet kontroller for å avklare hendelsesforløpet og innhente informasjon om hvordan virksomheten arbeider for å forebygge skader og ulykker.

Arbeidstilsynet erfarer at samarbeidet med politiet i hovedsak fungerer godt ved oppfølging av arbeidsulykker.

Flere saker som etatene samarbeider om, etterforskes uten at det er nødvendig med politianmeldelse fra Arbeidstilsynet, men hvor etaten bistår politiet med å vurdere straffbarheten gjennom tilrådninger om saken bør straffeforfølges. Erfaringsmessig blir de fleste saker med arbeidsulykker fulgt opp med etterforskning av politiet.

Arbeidstilsynet er i perioden 2014-2021 styrket med ca. 122 mill. kroner i varige budsjettøkninger. Regjeringen har også fremmet den 12. mars et forslag om å styrke Arbeidstilsynet med 50 millioner til arbeidet med smittevern og godkjenningsordningen.

Med hilsen

Torbjørn Røe Isaksen